

Welzijn konijn op kinderboerderij goed te meten

Kinderboerderijen trekken jaarlijks 20 miljoen bezoekers en vervullen daarmee een belangrijke voorbeeldfunctie voor het verantwoord houden van dieren. Mede door die voorbeeldfunctie is het belangrijk dat het welzijn en de gezondheid van de dieren goed is. Een objectief instrument om het dierenwelzijn te meten, was er nog niet. Twee studenten Diermanagement van Hogeschool Van Hall Larenstein voorzagen in deze leemte.

Vere Bedaux, Mariska Oude Nijhuis,
Ilse Hendriksen, Tjalling Huisman
Hogeschool Van Hall Larenstein, opleiding Diermanagement

Er zijn ongeveer vijfhonderd kinderboerderijen in Nederland. Hiervan zijn er zo'n driehonderd aangesloten bij de Stichting Kinderboerderijen Nederland (SKBN). Het

SKBN heeft een certificeringssysteem voor kinderboerderijen ontwikkeld. Om gecertificeerd te worden, moeten kinderboerderijen voldoen aan de wettelijke eisen voor welzijn en gezondheid. Deze eisen komen neer op het voldoen aan een aantal richtlijnen voor de omgeving en de verzorging van het dier. Aan dierkenmerken zoals gezondheid en gedrag worden geen soortspecifieke eisen gesteld. Dit project sluit aan bij de wens van zowel de sector als de overheid om het welzijn van dieren op kinderboerderijen beter te waarborgen. Daarnaast was er de wens om te onderzoeken of de Welfare Quality®-systematiek toepasbaar is op kleine dier-

houderijtakken. Onderzoeksresultaten in binnen- en buitenland laten zien dat er bij particulier gehouden konijnen veel welzijnsknelpunten bestaan. Daarom is in dit Hbo-onderzoek gekozen voor deze diersoort.

Aanpak

Het doel van dit project was om te komen tot een bruikbaar protocol om welzijnsmetingen bij konijnen op kinderboerderijen uit te voeren. De vier welzijnsprincipes (goede voeding, huisvestingsomstandigheden, gezondheid en soorteigen gedrag) van het Welfare Quality-project vormen het uitgangspunt. Bij die welzijnsprincipes horen twaalf criteria die waar nodig zijn aangepast voor het konijn op de kinderboerderij (zie tabel 1).

Tabel 1

Welzijnsprincipes en -criteria zoals gehanteerd binnen dit project. Gebaseerd op de Welfare Quality-systematiek maar aangepast aan de omstandigheden voor kinderboerderijen.

Welzijnsprincipes	Welzijnscriteria
Goede voeding	1. Afwezigheid langdurige honger
	2. Afwezigheid langdurige dorst
	3. Specifieke voedingsbehoeften
Goede huisvesting	4. Comfort tijdens rust
	5. Thermisch comfort
	6. Bewegingsgemak
Goede gezondheid	7. Afwezigheid van verwondingen
	8. Afwezigheid van ziekten
Natuurlijk gedrag	9. Uiten van sociaal gedrag
	10. Uiten van ander gedrag
	11. Goede mens-dier-relatie
	12. Positieve emotionele staat

Contact

ing. Tjalling Huisman
T 058-284 63 11
E tjalling.huisman@wur.nl

Dit onderzoek betreft een deelproject in het kader van de KIGO-regeling van het ministerie van LNV en het lectoraat Welzijn van Dieren.

Bij het tot stand komen van het protocol werd gebruik gemaakt van de HACCP-methodiek (Hazard Analysis of Critical Control Points) en werd met behulp van de literatuur vastgesteld welke welzijnsrisico's er zijn voor op kinderboerderijen gehouden konijnen. Vervolgens werden risicofactoren voor het optreden van welzijnsknelpunten vastgesteld met behulp van experts en ervaringsdeskundigen. Deze tweede groep bestond uit medewerkers van kinderboerderijen.

Rol van experts en ervaringsdeskundigen

Er is aardig wat literatuur voorhanden over het welzijn van konijnen in de commerciële houderij en de proefdiersector, maar die is niet zomaar toepasbaar voor konijnen op kinderboerderijen. Wetenschappelijke literatuur over het konijn als gezelschapsdier of voor andere voor niet-commerciële doeleinden gehouden konijnen, is schaars. Daarom is er in dit project veel aandacht besteed aan het verkrijgen van feedback van zowel experts als medewerkers van kinderboerderijen.

Acht experts vormden samen een expertpanel. Hiertoe behoorden dierenartsen, medewerkers van de NEN (het nationale normalisatie-instituut), een vertegenwoordiger van Stichting Konijnenbelangen, een medewerker van het Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG) en een vertegenwoordiger van de Dierenbescherming.

Inbreng van medewerkers van kinderboerderijen werd verkregen door een online enquête te plaatsen met vragen over welzijnsproblemen bij konijnen op kinderboerderijen. Hierop reageerden 73 personen, waarvan ruim 80 procent medewerkers van kinderboerderijen. Van deze groep waren twintig personen bereid plaats te nemen in een panel met ervaringsdeskundigen. Experts en ervaringsdeskundigen hadden de volgende bijdrage:

1. *Vaststellen risicofactoren voor welzijn:* de experts werden mondeling geïnterviewd waarbij hen gevraagd werd te reageren op de uitkomsten van het literatuuronderzoek en de gevonden welzijnsrisico's te wegen. De

Copyright foto

Copyright foto

SCHONE NEUS

Een konijn dat prima in zijn vel zit, heeft een schone neus.

Foto: Gilde / Van Turnhout

VIEZE NEUS

Vieze ogen en/of een vieze neus zijn een teken van ziekte. Het dier voelt zich niet optimaal.

Foto: Gilde / Van Turnhout

HANTEREN VAN EEN KONIJN

Aanwijzingen hoe konijnen correct te hanteren bij de monitoring zijn ook onderdeel van het protocol.

Foto: Mariska Oude Nijhuis

Copyright foto

Copyright foto

GEZONDE TANDEN

De tanden van het konijn groeien continu door. Een goede voersamenstelling moet ervoor zorgen dat de tanden niet te lang of te kort worden.

Foto: Gilde / Van Turnhout

OLIFANTENTANDEN

Wanneer tanden onvoldoende kunnen afslijten, bijvoorbeeld door onevenwichtige voeding, gebeurt er dit. Vreten gaat problemen opleveren.

Foto: Gilde / Van Turnhout

ervaringsdeskundigen werden via een schriftelijke enquête bevraagd.

2. *Reactie op uitkomsten risico-inventarisatie:* de uitkomsten van het literatuuronderzoek werden gecombineerd met de uitkomsten van de interviews en de enquête-resultaten. Dit resulteerde in een risico-inventarisatiedocument waarop de panels weer konden reageren. Deze reacties vormden de basis voor de definitieve vaststelling van dit document.
3. *Bruikbaarheidstest protocol:* het ontwerp van het protocol werd voorgelegd aan de experts. De kinderboerderijmedewerkers werd gevraagd (delen van) het protocol uit te proberen. Hierna werd het ontwerpprotocol verder uitgewerkt.

Praktijktest

Het conceptprotocol is uitgebreid getest op twee kinderboerderijen. Op basis van de uitkomsten van deze testen is ook de bruikbaarheid van het rekenmodel vastgesteld waarmee uiteindelijk een totale welzijnsscore is berekend. Omdat een totale welzijnsscore geen concrete aanknopingspunten biedt voor verbetertrajecten of bench-

marking, zal dit onderdeel van het project waarschijnlijk niet verder uitgewerkt worden. De uitkomsten van dit project tonen aan dat het met het inzetten van experts en mensen uit de praktijk als aanvulling op de literatuur en als klankbord voor tussentijdse uitkomsten mogelijk is om ook voor zeer kleine dierhouderijtakken welzijnsprotocollen te ontwikkelen. Het nu ontwikkelde protocol is waarschijnlijk nog te omvangrijk, dat wil zeggen te arbeidsintensief en dus te duur, om uit te voeren en om te gebruiken bij evaluaties door externen. Voor interne evaluatie en daarmee als basis voor verbetertrajecten zoals gebruikelijk in kwaliteitszorgcycli, is het zonder meer waardevol. Ook kan het een bruikbaar hulpmiddel zijn bij het onderwijs over dierenwelzijn aan met name groene Mbo- en Hbo-instellingen. Vanuit het lectoraat Welzijn van Dieren is de ambitie er om meer protocollen voor kleine takken te ontwikkelen en ook om uiteindelijk te komen tot een geïntegreerde aanpak van de welzijnsmonitoring op bedrijven met veel verschillende diersoorten.

Het volledige rapport is te downloaden van www.dierenwelzijnsweb.nl